

2-EL RIU

Alguns mesos enrera, a primers de Novembre del 38, el front del Ebre està a punt d'ensorrar-se definitivament.

Després de mes de cent dies de lluita i vuitanta mil homes morts d'ambdós bàndols, les tropes de la República es troben en una situació insostenible. Els seus recursos s'han esgotat totalment en el decurs dels terribles combats de desgast de les serres de Pàndols i Cavalls o a les martiritzades poblacions de Gandesa, Corbera d'Ebre i Villalba dels Arcs.

Enrera quedava l'ofensiva que amb un notable èxit inicial va començar el 25 de juliol, quan l'exercit republicà creuà el riu per diferents punts, entre Mesquinesa i Amposta.

Les terres de la Ribera d'Ebre, el Baix Ebre i la Terra Alta van reunir la major acumulació de tropes de l'era moderna a Catalunya i suportaren una de les batalles mes dures i sagnats de l'història militar del nostre país.

Amb una clara inferioritat material, sobre tot pel que fa a l'aviació, l'exercit de la República va quedar aturat ben aviat, encara que resistí sobre el terreny, de forma increïble, durant pràcticament quatre mesos.

Punta Targa, Puig de l'Àliga, Gaeta, Santa Magdalena, Cavalls o Pàndols, noms fins aleshores pràcticament desconeguts, varen passar a l'història com a testimonis dels mes durs enfrontaments viscuts entre homes d'un mateix país, llençats els uns contra els altres en una guerra cruel i absurda.

Ara les unitats d'aquell mateix exèrcit tornaven a recreuar el riu, per mirar de fer-se forts a l'altra banda i intentar d'aturar l'embranchida del exèrcit rebel, tant com fos possible.

El 5 de Novembre, sobre la mitjanit, el riu Ebre a l'alçada de Miravet, està cobert per una boira densa que, poc a poc, va envaint la part baixa del poble.

Pel munt d'aquell mant blavós, l'imponent mola del castell treu el cap com un gegant adormit.

Una companyia de la onzena Divisió de Lister, del V Cos del Exercit republicà, amb tot el sigil de que son capaços, estan enllestitint les barques per tornar a passar el riu, ara però, en sentit contrari de com ho van fer-ho fa setmanes.

Son "*los zapadores*", els soldats del cos d'enginyers que, com sempre, son els primers en arribar i els últims en marxar.

Aquells homes han tingut que suportar la majoria d'enfrontaments de la batalla. Ara desfetes les seves unitats, cansats i moralment ensorrats, es mouen com per inèrcia. Sense saber massa be que tenen que fer.

Les rodalies del poble ja estan pràcticament ocupades per les tropes d'avançada del exèrcit Franquista.

Durant el dia, unitats d'élite de la 1ª Divisió de Navarra, no han parat de fustigar als soldats governamentals, que ja pràcticament no tenen ànim ni municions per respondre al foc.

Les barcasses, plenes de gom a gom, comencen a endinsar-se al corrent.

No tenen aspecte de ser massa segures en aquelles aigües crescudes pel corrent sobrevingut dels pantans de mes amunt, oberts pel exèrcit enemic.

Lentament, amb un vogar cansat i silenciós, una a una desapareixen empassades per aquella boira espessa.

A l'última d'aquelles barques i ha un soldat . L'Andreu Gasch i Ferrer, carregat amb una pesada metralladora txeca de carregador rodó, la qual no ha tingut massa ocasió ni ganes d'utilitzar, resta, junt a una dotzena mes d'homes, dins d'aquella closca insegura.

Poc a poc, moguda pels remes, la barca comença a tirar endavant i penetra dins la foscor de la boirina.

El comissari polític, assegut al davant, no para de donar instruccions en veu baixa. Paraules d'ànim que ni ell mateix es creu.

L'Andreu ja es un dels veterans d'aquella unitat i està tip d'escoltar sempre el mateix. Assegut al fons de la barca, barrejat amb els altres cossos, procura aixoplugar-se tot el que pot de l'humitat i la fredor de la nit.

S'abraça a la seva arma automàtica, i contempla la lluernia dels ulls dels altres soldats, dins la foscor que els envolta.

El seu nas s'omple dels aromes agres i repel·lents que la manca de neteja, la mala alimentació i la fluixesa dels esfínters, fan habituals en el front. Ja hi està acostumat.

Avui han arribat xicots d'una nova lleva. Allà dins de la barca n'hi ha dos. Encara porten la roba de carrer amb la que no deu fer ni una setmana varen sortir de casa. Els rostres, extremadament joves, mostren por, fred i gana. Però sobre tot incomprensió i incertesa.

"Fa quatre dies encara devien anar al col·legi, pobre canalla!" pensa l'Andreu.

"Si no tenen ni l'edat del meu germà Màrius. Son de la quinta del biberó, sens dubte".

Després, tanca els ulls i deixa volar el pensament.

Es una forma d'aïllar-se, que l'hi ha anat prou be durant els últims temps. Pensa en el seu estimat Sant Feliu. En la família i els amics. En les anades a ballar a Castell d'Aro per la festa major, en la feina i els seus companys de colla.

També recorda Palau, el poble on ara viu la seva família i des d'on el varen obligar a marxar al front.

¿ Que punyeta hi pinta ell allà?, ¿ Que cony hi fem tots els que estem aquí?.

Allà sota el Montseny hi ha el pare, la mare i el seu germà petit, en Màrius. I també la Rosita... la noia que tant li agrada.

Deixa anar un sospir, mentre s'apuja el coll de la casaca. La nit es freda. Freda i humida.

El soroll dels remes es harmoniós i regular. Convida a dormir ... a dormir...

"ROJILLOS, CABRONES ... ¿ QUEREIS FUEGO? "

... el crit, amplificat per algun altaveu, trenca el silenci de la nit i espanta als ocells que per centenars dormen al matolls de la ribera del riu. Un escàndol esgarrifós de piolets i bategar d'ales arriba des de la fosca i omple el cor d'angoixa.

Un moviment instintiu de por, fa moure als homes i la barca trontolla perillosament.

El comissari maleeix a tothom :” ***Estaros quietos cojones !... vais a tumbar el bote!...***”

L'Andreu ja sap el que vindrà ara i amb tota la rapidesa de que es capaç es llença al fons de la barca intentant de protegir-se....

PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC.....

L'esgarrifós esclat metàl·lic de les metralladores, omple la nit i retruny amb força a les esporuguides entranyes de tothom.

Els projectils d'aquelles armes mortíferes capaces de llençar una munió de bales en un instant , comencen a xiular ben aprop i a trencar la superfície de les aigües.

Dos dels homes del bot, segurament els mes joves, s'alcen i la barca s'inclina perillosament , mentre el cadenciós ritme de la mort no para...

PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC.....

La barcassa s'inclina tant que l'aigua entra a dins en una glopada violenta. L'Andreu i uns quants mes es llencen a l'altre banda per compensar el pes. La barca comença a trontollar com un ninot de fira...

PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC.....

Un dels homes cau al aigua i ràpidament desapareix corrent avall, sense ni un crit. Un altre tampoc pot aguantar l'equilibri i avanç de que ningú pugui fer res, es precipita dins de les gelades aigües.

Amb la força que dona l'instint de supervivència , aquell pobre desgraciat (un dels xicots de l'ultima lleva), s'aferra al bot i el desequilibra tant que aquest, està a punt de tombar.

L' Andreu intenta anar cap allà amb rapidesa. Algú te de fer alguna cosa, per ajudar-lo, abans de que tots acabin al riu...

PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC.....

Els crits d'aquell pobre noi, han orientat als tiradors feixistes que estan disparant les metralladores, segurament, des del cim del castell. Ara, dotzenes de projectils cauen molt aprop i tothom intenta protegir-se mentre la barca es mou violentament, sota les estrebades del que intenta pujar...

De sobte, un peu surt de dins la barca i topa violentament contra el cap del home que, amb desesperació, continua aferrat al bot...un esgarrifós soroll d'ossos trencats s'escolta inclòs per sobre dels trets i gela el cor de tothom.

Aquell cop, precís i violent, ha trencat el coll del desgraciat, que es deixa anar i amb una remor imperceptible s'ensorra lentament dins la negror de les aigües...

PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC PAC.....

... el bot, alliberat de cop, de la pressió d'un costat, s'inclina perillosament cap l'altre banda. Els homes, agafats per sorpresa amb el brusc moviment, fan el que poden per no anar a parar al corrent.

L'Andreu ha deixat la seva arma i s'agafa amb força on pot. El soldat que hi ha al seu costat, perd l'equilibri i cau estrepitosament al fons de la barca... un paquet fosc surt disparat de les seves mans i s'alça per l'aire sense control.

L'Andreu veu que allò, que no sap que es, s'encamina sense remei a l'aigua i instintivament allarga el braç. El contacte d'una corretja fa que la seva ma es tanqui en un acte reflex, i agafi al vol aquell paquet. Però ja no pot fer més i, perdut l'equilibri, cau també al fons de la barca, al costat mateix del altre soldat.

Allà es queda, sense dir res aferrant aquella corretja que subjecta no sap que i que reposa també al seu costat.

Al cap d'uns instants, la barca recupera l'equilibri i poc a poc els remes tornen a vogar.

El foc enemic ha acabat.

Ara, els únics sorolls són la cadència dels remes, el batejà dels cors i la respiració agitada dels soldats.

L'Andreu ha recuperat la seva arma i es mira amb curiositat aquell paquet que ha pogut salvar, encara no sap ben bé com.

Es una caixa de fusta agafada amb una corretja de cuir, però la foscor no li deixa veure bé que pot ser.

“Gràcies company, sense això soc home mort..”, un xiuxiueig al seu costat, li fa girar el cap. El mateix soldat que portava l'estri es el que li està parlant...

“De res... però, que punyeta es això?”

“Es la meva amiga mes íntima...la senyoreta Olivetti”.

L'Andreu compren. Allò es una màquina d'escriure portàtil i aquell home deu ésser un corresponsal o algú de Comandància ... o quelcom semblant.

Sense dir res, allarga el braç i torna la màquina al seu propietari:

“ Te, i una altra vegada cuïta mes de la teva... amigueta ”.

“Gràcies, i no pateixis que així o faré”

El comissari està nerviós amb aquell xiuxiueig:

“Callaros de una vez aquí detrás...queréis que nos maten?”

L'Andreu se'l mira des de la foscor i pensa si pot ser cert el que li ha vist de fer fa un moment a aquell home... llençar un company al riu per salvar la pell... maleït sia !. Tots són iguals aquestes xerrameques, siguin del bàndol que siguin.

Com si li endevines el pensament , l'altre soldat li torna a parlar, amb veu encara mes baixa:

“ Deixa-ho córrer... creu-me. Ja no hi ha res a fer”.

Un petit silenci de nou i al cap d'un moment, torna a parlar:

“ Ara tu també ets amic de la senyoreta Olivetti... i de mi, es clar”, i li estén una ma oberta, una ma franca, una ma d'amic...

“ Soc en Juli Prat... gràcies de nou”.

“ Jo soc L'Andreu...Andreu Gasch” i li encaixa la ma entre la seva.

El gest es sincer i càlid. Enmig de la foscor, del fred i de l'incertesa del demà, ambdós saben que han fet un nou amic.

I un amic, en una guerra, es un tresor.